

לפרשת תולדות – תשע"ד

הכי קרא שמו יעקב?

ד"ר אפי פז

סיפור מערכת היחסים בין שני האחים משאיר אצל הקורא התמים תחושת זעם כלפי יעקב הנוכל המנצל את חולשותיו של אחיו הגדול. יעקב מנצל את עייפותו של עשו וסוחט ממנו ויתור על הבכורה ומנצל את היעדרותו של עשו מהבית, בשעה שיצא למלא את בקשת יצחק אביו, ולוקח במרמה את הברכות שאביו הבטיח לעשו אחיו. תירוצים רבים נתנו על ידי הפרשנים בניסיון להצדיק את מעשי יעקב. אני מבקש במאמר זה לנסות ולהציג מתוך הביטויים המופיעים בתורה, מה היא עמדת התורה כלפי העניין. בתיאור השיחה בפרק כז', בין רבקה ליעקב מודגש הביטוי "שמע בקולי" ח ועתה בני, שמע בקלי--לאֲשֶׁר אָנִי, מְצִיחַ אֶתְךָ ..... יג וְתֹאמֶר לוֹ אָמוּ, .. אַךְ שָׁמַע בְּקוֹלִי, וְלָךְ קָח-לִי .

הביטוי "שמע בקול" מופיע לראשונה אצל אברהם ושרה והוא יוצא מפי הגבורה. ט וְתֹרָא שָׂרָה אֶת-בֶּן-הַגֵּר הַמִּצְרִית, אֲשֶׁר-יָלְדָה לְאַבְרָהָם--מִצְחָק . י וְתֹאמֶר, לְאַבְרָהָם, גֵּרֶשׁ הָאֵמָה הַזֹּאת, וְאֶת-בְּנֵיהָ: כִּי לֹא יִירָשׁ בֶּן-הָאֵמָה הַזֹּאת, עִם-בְּנֵי עַם-יִצְחָק . יא וַיֵּרַע הַדָּבָר מְאֹד, בְּעֵינֵי אַבְרָהָם, עַל, אֹדֶת בְּנֹו . יב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-אַבְרָהָם, אֶל-יֵרַע בְּעֵינֶיךָ עַל-הַנְּעֹר וְעַל-אֲמֹתָיָה--כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלֶיךָ שָׂרָה, שָׁמַע בְּקוֹלָהּ: כִּי בִיִּצְחָק, יִקְרָא לָךְ זֶרַע. בראון דסברג בשבועון "שבת בשבתו" גליון 1495 כותב: "...מה פשר הניסוח הזה, אברהם צריך לציית לכל דברי שרה? ולא רק בנושא גרוש בן הגר? בפסוק קודם נאמר וירע הדבר מאד בעיני אברהם.. אומר ה' לאברהם לא להתייחס רק למה שרואות עיניו, ולא רק לתוכן דברי שרה, אלא "שמע בקולה", האזן לנימת הדברים. בדרך כלל הביטוי "לשמע בקול" מתייחס לשמיעה בקול ה'. אולם כאשר מדובר על לשמוע בקול אדם, אפשר לשער את נימת דבריו, שהשפיעו (או לא) על השומע: את קולה הדואג של רבקה ליעקב "ועתה בני שמע בקולי"....."

אני רוצה לאמץ פרוש זה ולומר כי "ניכרים דברי אמת" שיחה אמיתית הנובעת מעמקי הלב ולא מן הפה ולחוך, היא שיחה כנה ובעלת ערך למשמיע וגם לשומע. יש בה ערך המתקיים לעולם.

בפרקי אבות פרק ה משנה 16 נאמר

כָּל אֶהְבֶּה שֶׁהִיא תְּלוּיָה בְּדָבָר, בְּטֵל דָּבָר, בְּטֵלָה אֶהְבֶּה. וְשֶׁאֵינָה תְּלוּיָה בְּדָבָר, אֵינָה בְּטֵלָה לְעוֹלָם. אִיזוֹ הִיא אֶהְבֶּה הַתְּלוּיָה בְּדָבָר, זוֹ אֶהְבֶּת אֶמְנוֹן וְתִמְרָה. וְשֶׁאֵינָה תְּלוּיָה בְּדָבָר, זוֹ אֶהְבֶּת דָּוִד וְהַנֶּזְתָּן:

נראה לי כי סיוע נוסף לדברי המשנה ניתן להביא מפרשתנו.

כח וַיֵּאָהֵב יִצְחָק אֶת-עֵשָׂו, כִּי-צִיד בְּפִיו; וְרִבְקָה, אֶהְבֶּת אֶת-יַעֲקֹב. אהבתו של יצחק תלויה בדבר, בציד שעשו מביא לפיו, ולכן היא אינה מתקיימת, ואילו אהבת רבקה היא ללא תנאי ועל כן היא מתקיימת. שוב הוכח שהאינטואיציה הנשית גוברת על זו הגברית, רבקה מיטיבה לעמוד על קנקנם של בניו. "עד כאן הקפה ראשונה". למתעניינים מה בכל זאת מצא יצחק בעשו? אחד המאמרים שמנסה לדון בכך הוא מאמר של הרב יהודה עמיטל בנושא: "ויהאב יצחק את עשו.... ורבקה אוהבת את יעקב"

<http://www.etzion.org.il/dk/5766/1030mamar.html>